

משך חכמה

פרשת משפטים – פרשת ממון המזיק – פסקאות מז - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - כא טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת ממון המזיק בשן ורגל

(כב, ד) פִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה אוֹ כָּרְם וְשָׁלַח אֶת בְּעִירָהוּ בְּעִירוֹ וּבְעַר

בְּשְׂדֵה אַחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלֹם:

פסקאות מז – מט

[מז]

(כב, ד) פִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה אוֹ כָּרְם וְשָׁלַח אֶת בְּעִירָהוּ בְּעִירוֹ וּבְעַר

בְּשְׂדֵה אַחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלֹם:

מה הוא פשט הכתוב

(כב, ד) כי יבער איש שדה או כרם. פירוש¹, שיוליך בהמות לאכול שחת שדהו, ויצאה הבהמה משדהו לשדה אחר, ישלם, וכן פירש הספורני. והטעם, דלחייב שן בשדה אחר, הלא אם גדורות הן, איך נכנסה הבהמה לתוכן. ואם אינן גדורות, היה לו לגודרה, וכדאמר אב"י פרק כיצד (בבא קמא כג, ב). וכשנפל הגדר, זה אופן רחוק. ועל כרחין, שסביב הבקעה היה גדר, רק בין שדהו לשדה חבירו לא היה גדר בינתיים, וכשהולך הבהמות בשדהו, היה לו לשומרן שלא יכנסו בשדה חבירו, דהא היו גדורות סביב הבקעה. ועיין ריש פרק קמא דבבא בתרא (ד, א), ובש"ך חושן משפט סימן שצז, ותראה שזה נכון. ומשום הכי הכתיב את בעירה, היינו מה

בשדהו, ואמר אב"י לרב יוסף, מה אומר לו, הרי יאמר לי גודר שדך. שמע מינא, דצריך בעל הבית לגדור שדהו, ואם לא גדרה ונכנסה בהמת חבירו ואכלה, פטור בעל הבהמה. ואין לומר, דהיה לתורה לכתוב האופן הפשוט, דהיתה השדה גדורה, ונפל הגדר, ולא ידע בעל השדה שנפלה, [כמו שבאמת מפרשת הגמ' בבבא קמא שם, דבאופן זה חייבה תורה בשן], דזה דבר רחוק.

לפיכך אמרה תורה, דחייב שן המצוי איירי באופן שיש גדר סביב, ואין גדר בין שדהו לשדה חבירו, והכניס בעל הבית את בהמותיו לשדהו, ומשדהו נכנסה לשדה חבירו, ובוזה לא חייבה תורה לעשות גדר, ובעל הבית צריך לשמור בהמתו שלא תכנס לרשות חבירו, ואין חבירו פושע בזה שלא עשה גדר בינו לחבירו, כיון שחבירו עשה גדר סביב שדהו מבחוץ, ומיושב דקדוק ג'.

ויש להביא ראיה דכך מנהג העולם שאין גודרים בין האחד לחבירו, דאיתא בבבא בתרא (ד, א) דדוקא בחצר, שעושים שם דברים צנועים ויש היזק ראייה, נהגו לעשות גדר בין האחד לחבירו, אבל בבקעה שהוא מקום שדות, לא נהגו לעשות גדר בין האחד לחבירו.

וזה שכתבנו שאם לא גדר חבירו מבחוץ, ונכנסה בהמת חבירו, פטור בעל הבהמה, הוא מבואר בש"ך בחושן משפט סימן שצז, שהביא מחלוקת בזה, ומוכיח שכן היא דעת הראשונים, וכן הלכה.

ועל פי המבואר יתיישב מדוע הכתיב "בעירה", דפירוש הכתוב הוא "כי יבער איש שדה וכרם", פירוש: שיוליך בהמות לאכול שחת שדהו. "ושלח את בעירה", פירוש: וקצר [דשלח הוא גם לשון קצירה] את שחת השדה, היינו בער, תבואה. שלה, של שדהו. לכן כתיב "בעירה" – שחת שלה. של שדהו. ומיושב דקדוק ד', ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹ [מז] (כב, ד) "פִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה אוֹ כָּרְם וְשָׁלַח אֶת בְּעִירָהוּ בְּעִירוֹ וּבְעַר בְּשְׂדֵה אַחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלֹם". ע"כ. פשט הפסוק צריך ביאור. ורש"י פירש וז"ל "כי יבער. את בעירה ובער - כולם לשון בהמה, כמו (במדבר כ, ד) אנחנו ובעירנו: כי יבער - יוליך בהמותיו בשדה וכרם של חבירו, ויזיק אותו באחת משתי אלה, או בשלוח בעירה, או בביעור. ופירשו רבותינו, שלוח הוא נזקי מדרך כף רגל, ובער הוא נזקי השן האוכלת ומבערת: בשדה אחר - בשדה של איש אחר" עכ"ל רש"י.

אבל יש לדקדק על פירוש זה: א. דלפי זה משמע, דדוקא אם הכניס בהמותיו לשדה חבירו חייב בשן ורגל, אבל אם נכנסה הבהמה מעצמה לשדה חבירו אינו חייב בשן ורגל, וזה אינו נכון, דאם לא שמר בהמתו ואכלה בשדה חבירו חייב. ב. כיון דרישא וסיפא דקרא איירי בשדה חבירו, מדוע ברישא כתוב "שדה או כרם", ובסיפא כתוב "שדה אחר". ג. מדוע האריכה תורה בכל זה, ולא כתוב 'כי תבער בעירו בשדה אחר כו'. מה הוא האריכות "פִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה אוֹ כָּרְם". ד. מדוע הכתיב "בעירה".

ונראה, דבאמת מה שפירש רש"י הוא על דרך דרש חכמינו זכרונם לברכה, אבל פשט הכתוב הוא, דשדה דרישא הוא שדה שלו, וסיפא בלבד הוא שדה חבירו, ופירושו, שיוליך בהמות לאכול שחת שדהו, ויצאה הבהמה משדהו לשדה אחר, ישלם. וכך מפרש הספורנו. ולפי זה, איירי באופן שהבהמה נכנסה מעצמה לשדה חבירו, ומיושב דקדוק א'. ולכן ברישא סתם וכתב שדה או כרם, דאיירי בשדה וכרם שלו, ובסיפא בשדה חבירו, ולכן התם כתיב שדה אחר, ומיושב דקדוק ב'.

והטעם שלא כתוב בקיצור, שנכנסה בהמתו לשדה חבירו, ואכלה, מפני שאין אפשרות אחרת לחייב. דאם שדות חבירו גדורות, איך נכנסה הבהמה לתוכן. ואם אינן גדורות, ונכנסה לתוכן, פטור, דהיה לו לגודרן, וכדאיתא בבבא קמא (כג, ב), דאמר רב יוסף לאב"י, שיאמר לבי תרבו, שעזיו אוכלים

משך חכמה

פרשת משפטים – פרשת ממון המזיק – פסקאות מז - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - כא טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בְּשֵׁדָה אַחַר מֵיטֵב שְׂדֵהוּ וּמֵיטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלֵם:

מדוע הכתיב "בעירה" והקרי "בעירו"

(כב, ד) כי יבער איש שדה או כרם ושלה את בעירו ובער בשדה

אחר. הכתיב בעירה בה"א³. ונראה, דבריש כיצד הרגל (בבא קמא

שמבעירים שדהו. ודו"ק².

[מח]

(כב, ד) פִּי יִבְעֵר אִישׁ שְׂדֵה או כָּרֶם וְשִׁלַּח אֶת בעירה בְּעִירוֹ וּבְעֵר

בשדה. ועל שן דבהמה כתיב "בעירו", היינו בעיר שלו – של הבעלים, כי הם בייתיות שמקבלות מרות.

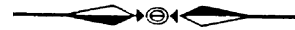
ועל דרך דרש יתכן לפרש, דהא דכתיב "בעירה" בא לרמוז על בעל שרועה בהמות אשתו, וזה הפירוש "ושילח את בעירה", היינו בעיר שלה – של אשתו, ואל תתמה על זה דהרי לבעל יש קנין פירות בנכסי אשתו, ושלו הם, דבאמת מן התורה אין לבעל קנין בנכסי אשתו, ורק כך היה דרך העולם, שהבעל היה אוכל פירות נכסי אשתו, ולא מן הדין, כדאייתא בתוס' גיטין מז, ב (ד"ה ולביתך), וכיון שרגיל לאכול פירות נכסיה, ובהמותיה אצלו, הרי הוא כרועה שלה, ועל זה כתיב, שאם שלח את בהמותיה ונכנסו לשדה אחר, חייב לשלם את הנזק של בהמותיה. שאף על פי שאשתו בעלי הבהמה, מכל מקום הרועה נכנס תחת הבעלים באחריות נזקי הבהמה, כדתנן בבבא קמא (נה, ב) "מסרה לרועה - נכנס הרועה תחתיו".

והחידוש בזה, דאף על פי שאם לא שמר כראוי ואבדה הבהמה עצמה פטור הבעל, כיון שהאשה משועבדת לבעלה, והיא שמירה בבעלים, כדאייתא בבבא מציעא (צו, ב) שבעל בנכסי אשתו היא שמירה בבעלים, מכל מקום חייב הבעל בנזקי בהמת אשתו לאחרים, דלענין נזקין של הבהמה לאחרים אין פטור בעליו עמו, דפטור בעליו עמו הוא על נזקי החפץ השאול, אבל לא על נזקין שעושה לאחרים, וכיון שהבהמה באחריותו, חייב הבעל בנזקין שתעשה הבהמה, וזה חידשה לנו התורה.

ולפי זה, גם ברועה יהיה הדין כן, שאם מסר הבעלים את בהמתו לרועה, והוא הבעלים עם הרועה במלאכתו, אף על פי שהרועה פטור על נזקי הבהמות, מכל מקום חייב הרועה על נזקי הבהמות לאחרים, כי הם באחריותו והם ברשותו.

ולכן אפילו אם נאמר שמהתורה האשה חייבת לבעלה בדברים של חיבה כהצעת המיטה וכו', ואם כן מהתורה היא שמירה בבעלים, מכל מקום חייב הבעל בנזקי בהמות אשתו, כיון ששמירה בבעלים, לא פקע שם שומר ממנו, אלא הוא פטור משלומים, כמבואר ברמב"ם (שכירות א, ד) "וז"ל "היה מופקד אצלו בשכר, והפקידו אצל אותו השני בחנם, או שהיה שאול אצלו והפקידו אצל אותו השני בשכר, הואיל ומיעט שמירתו פושע הוא ומשלם. אף על פי ששאל או ששכר בבעלים, הרי הוא הוציא הדבר השמור

² תמצית דבריו: מי שלא גדר את שדהו, ונכנסה בהמת חבירו ואכלה משדהו, פטור בעל הבהמה. ואם גדר, לא יתכן שבהמה תאכל מהשדה. לפיכך כתבה תורה דיתכן חיוב שן, באופן שגדר את שדהו, אבל לא גדר בין שדהו לשדה חבירו, דאין חייב לגזור ביניהם, ובאופן זה מצוי חיוב שן, שהכניס בהמותיו לשדהו לאכול שחת, ומשדהו נכנסה לשדה חבירו ואכלה תבואתו. וכך פשט הכתוב (כב, ד) "פִּי יִבְעֵר אִישׁ שְׂדֵה או כָּרֶם וְשִׁלַּח אֶת בעירה בְּעִירוֹ", פירוש, ישלח בהמותיו לשדה וכרם שלו, ויקצור את שחת השדה [שלח מלשון קצירה. בעיר – תבואתה] (כב, ד) "וּבְעֵר בְּשֵׁדָה אַחַר", פירוש, והבהמה נכנסה משם לשדה אחר, ואכלה, היינו "וּבְעֵר".

[מח]

³ [מח] (כב, ד) "כִּי יִבְעֵר אִישׁ שְׂדֵה או כָּרֶם וְשִׁלַּח אֶת [בעירה] בְּעִירוֹ וּבְעֵר בְּשֵׁדָה אַחַר מֵיטֵב שְׂדֵהוּ וּמֵיטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלֵם". ויש לתת טעם, מדוע הכתיב "בעירה" בה"א, והקרי "בעירו". [וכבר נתבאר בפסקא מז, ויש לתת עוד טעם]

ונראה, על פי המבואר בבבא קמא (יז, ב) בפרק כיצד הרגל, דמקשה הש"ס על הא דתנן להלן (יט, ב) "כיצד השן מועדת, לאכול את הראוי לה. הבהמה מועדת, לאכול פירות וירקות" ע"כ, מהו כפל הלשון שן ובהמה, ומתרץ הש"ס, דתנא בא ללמד, שחייב בין בשן דחיה ובין בשן דבהמה, לפיכך תנן כיצד השן כו' היינו שן חיה כו', הבהמה כו' הוא שן בהמה.

ועל פי זה יש לומר, דזה נרמז בכתוב, דלשון "בעיר" כולל בהמה וחיה, כמו שהביא רש"י מהכתוב (במדבר כ, ד) "וְיִלְמְדוּ הַבְּאֵתָם אֶת קֶהֱל ה' אֶל הַמְּדַבֵּר הַזֶּה לְמוֹת שֵׁם אֲנֶחְנֶה וּבְעִירָנוּ", ועל חיה כתוב "בעירה", פירוש חית השדה, כי חיה אינה מקבל מרות, ובדרך כלל היא בשדה, וה"א של בעירה, הוא 'בעיר שלה', היינו של השדה, דשדה לשון נקבה הוא. וכן מוכח בבראשית דסתם חיה בשדה, דכתיב (בראשית ב, כ) "וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל חַיַּת הַשָּׂדֶה", הנה על חיה כתוב "חית השדה". ומטעם זה, בכל מקום מתרגם אונקלוס "חיה - ברא" מלשון חוץ, כי היא בחוץ

משך חכמה

פרשת משפטים – פרשת ממון המזיק – פסקאות מז - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - כא טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מט]

(כב, ד) כִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה או כָּרֶם וְשָׂלַח אֶת בעירה בְּעִירוֹ וּבְעִיר אַחֵר מִיִּטְב שְׂדֵהוּ וּמִיִּטְב כָּרְמוֹ יִשְׂלֵם:

מדוע כתוב שדה וחרם

(כב, ד) שדה או חרם. פירוש⁵, דלא מיבעי שדה, דלא אמר היה לו לגודרה, אלא אף חרם דדרך לגדור, ישעיה ה, ה', פרץ גדרו והיה למרמס, בכל זאת חייב לשלם⁶.

פרשת ממון המזיק באש

שמות כב, פסוק ה

פסקא נ

[נ]

(כב, ה) כִּי תִצָּא אִשׁ וּמִצָּאָה קִצִּים וְנֶאֱכַל גְּדִישׁ אוּ הַקֶּמֶה אוּ הַשְּׂדֵה

וּבְעִיר בְּשְׂדֵה אַחֵר מִיִּטְב שְׂדֵהוּ וּמִיִּטְב כָּרְמוֹ יִשְׂלֵם". יש לדקדק, מדוע כפל הכתוב שדה וחרם. ונראה בזה, על פי המבואר בפסקא מח, דאירי שלא גדר שדהו בינו לחבירו, ורק גדרה מבחוץ ונכנסה מתוך שדהו לשדה חבירו, לפיכך כתיב שדה או חרם, דבבקעה כבר נתבאר שם שאין דרך לעשות גדר בין האחד לחבירו, אבל בכרם, הוא דבר שצריך שמירה רבה, היה דרך לעשות גדר לכל חרם, כדכתיב בישעיהו (ה, ה) "וְעֵתָה אוֹדִיעָה נָא אֶתְכֶם אֶת אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה לְכַרְמֵי הַסֵּר מִשׁוֹפְתוֹ וְהִנֵּה לְבָעַר פְּרִץ גְּדִירוֹ וְהִנֵּה לְמִרְמָס" ע"כ, הנה מפורש, שהחרם הפרטית של כל אדם הדרך לגדור, אף על פי כן לענין חיוב שן, אפילו אם לא גדר, חייב בעל הבהמה, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: הטעם שכתוב שדה וחרם, בא ללמד, שלא רק בשדה שאין דרך לגדור בין האחד לחבירו חייב בעל הבהמה, אלא אפילו בכרם, שדרך לגדור בין חרם לחבירו, ולא גדר, חייב בעל הבהמה אם נכנסה בהמתו לכרם חבירו ואכלה ענבים.

פרשת ממון המזיק אש

שמות כב, פסוק ה

פסקא נ

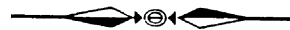
[נ]

יז, ב) אמרו, תנא שן דחיה ושן דבהמה כו'. וזה בעירה, על השדה, בעיר השדה, וזה על חיית השדה, כמו שכתוב בפרשת בראשית (ב, כ) ויקרא אדם כו' לכל הבהמה ולכל חיית השדה. ותרגום חיות, ברא. והקרי בעירו, זה בהמה בייתית, שמקבלת מרות. ועל דרך דרש יתכן, דמרמז, דהבעל שרועה בהמות אשתו, דמן התורה אין קנין לבעל בנכסי אשתו, רק שדרך היה שהוא אוכל פירות נכסיה, יעויין תוספות סוף השולח (גיטין מז, ב ד"ה ולביתך), והוא אצלה כרועה על בהמתה, הוא חייב בתשלומין, וכמו דתנן (בבא קמא נה, ב) מסרה לרועה, נכנס הרועה תחתיו, ואף על פי שהוא בבעלים, כדאמרו פרק השואל (בבא מציעא צו, ב), גם כן חייב הבעל. ולפי זה נראה, דאם מסרה לרועה, והוא הבעלים במלאכת הרועה, גם כן חייב הרועה על תשלומי נזקין של אחרים, כיון שהבהמה תחת הרועה וברשותו, ודו"ק. אף אם נאמר דמן התורה חייבת בדברים של חיבה כמצעת המטה וכו', דבבעלים מחוייב לשמור, רק דעל תשלומין פטור, כמבואר ברמב"ם (שכירות א, ד), ואין כאן מקום להאריך⁴.

מידו ליד שומר אחר". ומבואר הכל בסיעתא דשמיא.

[א]. ותמוה לי מאוד, מדוע צריך לחלק זה בין דין שומר לפטור מתשלומים, אפילו אם נאמר ששומר בבעלים אין לו דין שומר כלל, היינו לענין הדבר השמור, אבל בודאי יש לו דין שומר שהדבר לא זיק לאחריים, וזה אינו מדין שומר לבעלים, אלא שמירה שחייבה תורה לאדם שישמור בהמותיו שלא יזיקו, וכיון שהבעלים נתנו לו את אחריות בהמתם, נכנס הוא תחת הבעלים, ואין זה שייך כלל לדין שמירה, וצריך עיון].

⁴ תמצית דבריו: הטעם שהכתיב "בעירה" והקרי "בעירו", ללמד, שבין שן חיה ובין שן בהמה חייב, דחיה אין לה מרות, והיא בשדה, ועל שן דחיה כתיב "בעירה", היינו "בעיר השדה". ועל שן דבהמה כתיב "בעירו", "בעיר שלו", שהבהמה יש לה מרות והיא בייתית. ועל דרך דרש, בא ללמד על בעל בנכסי אשתו, והיינו "בעירה", בעיר שלה, ובא ללמד שאף על פי שהאשה משועבדת לבעלה, והוא שמירה בבעלים, מכל מקום, היינו רק לענין פטור תשלומים, אבל חייב בנזקי אחרים, כיון שנכנס תחת האשה באחריות הבהמה. כרועה שנכנס תחת הבעלים.

[מט]

⁵ [מט] (כב, ד) "כִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה או כָּרֶם וְשָׂלַח אֶת בעירה בְּעִירוֹ

משך חכמה

פרשת משפטים – פרשת ממון המזיק – פסקאות מז - נ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - כא טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

חייב, ואין זה גדר של תחילתו בפשיעה וסופו באונס, דלקמן דפליגי בהא, דהתם על האונס מתחילה לא היה לו לחשוב שיקרה כך, אבל הכא כוונתו, שמתחילה היה לו לידע, שיהיה אונס אחרי כן, ולקמן (בבא קמא סא, א) גבי טמון, מתחילה כאונס על זה שלא פשע, כיון שהיה טמון. ודו"ק בזה⁸.

לאחר מכן.

ואין להקשות על זה, הא פליגי אמוראי בתחלתו בפשיעה וסופו באונס (בבא מציעא מב, א), ואיך נחלקו בזה, והא מפורש במכילתא ובירושלמי דתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב. אבל באמת, אין זה כלל אותו מחלוקת, דהתם נחלקו, שבשעה שעושה הפשיעה לא היה צריך לעלות על דעתו שיבוא האונס, בזה נחלקו אם חייב על האונס מחמת תחילתו בפשיעה, אבל הכא היה צריך להעלות בדעתו שאם יפשע יבוא לאחר מכן אונס שלא יהיה יכול למנוע את הנזקין, ולכן בזה הכל מודים דחייב באש ובשאר ממון המזיק.

ואין להקשות, הא לקמן (בבא קמא סא, ב) פוטרים בטמון כיון שהיה אונס שלא ידע שיש טמון. ולפי המבואר חייב על האונס באש, כשפשע תחילה, דהתם באמת לא ידע שיהיה אונס זה שיהיה טמון, לפיכך פטור, לכן לגבי הטמון לא פשע כלל, והכל ברור בסייעתא דשמיא.

⁸ **תמצית דבריו:** במכילתא הקשו, מדוע צריך הכתוב לומר שחייב על האש, והא אפשר ללמוד זאת בקל וחומר, שאם חייב על ממונו המזיק, כל שכן שיתחייב על מה שמזיק בעצמו, שפשע והדליק את האש. ומתוך, דקא משמע לן קרא, שחייב אפילו על אונסין בניזיקין. וקשה, הרי פטור על אונס דאש. ונראה, דהיינו שכשפשע תחילה, והדליק האש, חייב גם על האונס שיהיה לאחר מכן, שלא יהיה יכול לכבות את האש, וכן הוא בשאר נזקין, שאם לא שמר על שורו חייב גם על האונס לאחר מכן של השור, ואינו דומה למחלוקת תחילתו בפשיעה כו', דהתם לא ידע שיבוא אונס מחמת הפשיעה.

שְׁלֵם יְשָׁלֵם הַמְּבַעֵר אֶת הַבְּעֵרָה:

ביאור המכילתא, שמאש יש ללמוד, שחייב על אונסין בניזיקין

(ה) מכילתא⁷ פרשה יד, למה נאמר כי תצא אש כו' ללמד לעשות את האונס כרצון כו' לכל הנזקין שבתורה. זהו כוונת הירושלמי פרק קמא (בבא קמא א, א) "א"ר לא צריך הוא שיאמר בכל חד וחד, השור מלמד שהבעלים מטפלים כו'. וכתוב בבור (כא, לו) והמת יהיה לו, תנא דבי רבי ישמעאל יצאו קרקעות כו' והאש מלמד על כולן שהוא חייב באונסין. ופירושו לעניות דעתי, דכמו באש כיון שתחילתו בפשיעה, אף שסופו באונס, שאינו יכול לכבות ולהציל חייב, כן כל הנזקין חייב אם תחילתו בפשיעה, שלא שמר שורו, אף שאחר כך הבעלים אונס ואינו יכול לשומרו

⁷ [ג] (כב, ה) "כי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם שלם המבער את הבערה" ע"כ. זה לשון המכילתא (פרשה יד) "כי תצא אש. למה נאמר, עד שלא יאמר יש לי בדין, הואיל וחייב ע"י קנוי לו לא יהא חייב על ידי עצמו, אם זכיתי מן הדין, למה נאמר כי תצא אש, אלא בא הכתוב לעשות את האונס כרצון ושאינו מתכוין כמתכוין ואת האשה כאיש לכל הנזקין שבתורה". ע"כ. פירוש, קשה, מדוע נאמר דחייב על האש, והרי יש ללמוד זאת מן הדין, דאם חייב על נזק שלא הוא גרם בעצמו, אלא ממונו עשה, דהיינו קנינו, קרן שן ורגל, אינו בדין שיהיה חייב על האש, שבעצמו הדליק ויצאה ושרפה את שדה חבירו, אם כן למה נאמר כי תצא אש כו', אלא בא הכתוב ללמד שחייב על האונס כרצון כו'.

ודברי המכילתא הם דברי הירושלמי בבבא קמא (פרק א הלכה א) "א"ר לא צריך הוא שיאמר לכל אחד ואחד. והשור מלמד שהבעלין מיטפלין בנבילה. דכתיב (שמות כא, לד) והמת יהיה לו, וכתוב בבור והמת יהיה לו. תני רבי ישמעאל יצאו קרקעות שאינן מיטלטלין, יצא אדם שאין לו הנייה במותו. והאש מלמדת על כולן שהוא חייב על האונסין" ע"כ. והנה דברי המכילתא והירושלמי צריכים ביאור, הא אינו חייב על אש שיצאה באונס, כדאיתא בבבא קמא (סא, א) דאש שעברה גדר גבוה וכדו' פטור, ואינו חייב אלא כשפשע.

ונראה, דכונת חז"ל באש שפשע בתחלה ולאחר שיצאה מרשותו אינו יכול לכבותה, וחייב על כל האונס שבא מחמת האש לאחר מכן, כיון שפשע בתחילה, ומכאן נלמד לכל הנזקין, שאם לא שמר על שורו בפשיעה, ולאחר מכן הבעלים אונסין ואינם יכולים לשמור את השור, חייבין על נזקי השור, וזה נלמד מאש, שכיון שפשע בתחילה, חייב על כל אונסי האש

